A. Doić:

ODGOJ KUNIĆA

19207

A. DOIĆ:

ODGOJ KUNIĆA

KNJIGA SE NARUČUJE KOD PISCA: TRNJANI, KOTAR SLAV. BROD.

NOVAC SE ŠALJE NA ČEK. RAČUN POŠT. ŠTED. ZAGREB br. 35.954

Predgovor

Kod mnogih naprednih naroda gajenje kunića bila je važna grana privrede i ishrane.

Englezi, Francuzi, Belgijanci i Holanđani u velikom broju gajili su kuniće a to čine i sada. Prije rata Belgija je uvozila u Englesku kunića za 25 milijona funti sterlinga.

Samo gospodarstvo biskupa od Derbija prodavalo je prije rata 18.000 komada kunića godišnje.

U Francuskoj se je prije rata klalo godišnje oko 85 milijona kunića.

Iz ovih se brojeva vidi koliko je samo ta grana sitnog gospodarstva pomagala ishranu pojedinih naroda.

Sada poslije rata i kod nas su nastale takove prilike da se treba i na tu granu gospodarstva i privrede baciti punim zamahom.

U prvom redu brojnim invalidima, koji su svojim stanjem osuđeni na neprestano bavljenje kod kuće i na nemogućnost da rade teže poslove, treba dati zaposlenja, zarade i razonode.

Odgoj kunića ne zahtjeva naporan rad. Taj se rad ipak dobro isplaćuje. Kraj toga će osamljenim invalidima zanimanje kunićima dati izobilje razonode i zanimljivih zapažanja.

Ratom je uništena mnoga stoka, svinje, perad i ribe. Za to je meso skupo i osjeća se velika nestašica a uz to je državna vlast stavila stroga ograničenja.

Ratom izgladnjeli narod trebao bi sada više mesne hrane. Stoku ipak treba štediti radi rasploda za budućnost.

Kunići se brzo razvijaju, brojno množe a zahtjevaju skromnu ishranu.

Odgojem kunića došlo bi se jako brzo do zdravog, hranjivog i ukusnog mesa, koje se daje prirediivati na sve načine kao perad, teletina i divljač.

*Ženka kunića od 8 mjeseci starosti može imati mladunce. Od oplođenja za 30 dana već leže a izleže 8-10-12 mladunaca. **U** jednoj godini leže do 6 puta. Par kunića dakle u godini dana može dati 60 potomaka.*

Mislim da je to jasan račun.

U poratnim prilikama teško je doći i do odjevnih predmeta, jer je i to ratom uništeno i iznošeno.

Krzno kunića može svakome dobro poslužiti za toplu postavu zimskih kaputa.

Vuna angorskih kunića nadasve je cjenjena kao vanredan materijal za izradu najtoplijih i najfinijih svitera, pulovera, šalova, kapa i drugog. Dlaka običnih kunića mnogo se traži za izradu finih šešira.

Iz sveg gore navedenog, mislim, da se jasno uviđa potreba i korist gajenja kunića.

Ovi su me razlozi naveli da napišem kratke i praktične pouke o odgoju kunića.

Ovim poslom želim osobito zainteresovati ratne invalide kako bi oni osim rada i zarade našli u tim milim životinjama i dobre prijatelje i razbibrigu.

A. D.

O kunićima općenito

Domovina kunića je Španija. U Španiji je živio kunić u divljem stanju i od tuda se rasplodio svud uz obale Sredozemnog mora.

Latinski-naučni naziv kunića je - Lepus cuniculus. Spada u familiju zečeva i u razred glodara.

Za kunića je pogriješan naziv „pitomi zec." Ljudi su vremenom pripitomili divljeg kunića i raznim ukrštavanjima došli do današnjih rasa, kojih ima više stotina.

Angorski kunić porijeklom je iz Male Azije.

Kunići se dijele na rase i to po veličini na: patuljaste, srednje i orijaške i po duljini i vrsti dlake (vune) na: kratkodlake, srednje vunaste i dugovune.

Patuljasti kunići služe u medicini, kemiji i ljekarstvu za razne opite, u krznarstvu i industriji šešira. Orijaški služe za krznarstvo i za ishranu radi obilnog i ukusnog mesa. Angorci služe za proizvodnju fine vune, od koje se izrađuju razni topli odjevni predmeti.

Izbor vrste

Kod odgoja kunića odgajivač u prvom redu mora biti na čisto zašto se želi baviti odgojem kunića. Da li radi dobivanja krzna i mesa ili radi vune.

Za meso i krzno odgajaju se kunići rasa: bečki plavi, belgijski orijaški, koji dostižu u tovljenu težinu do 9 kg. i engleski srebrenasti. U novije vrijeme odgajaju se mnogo činčila kunići radi krzna, koje je na visokoj cijeni radi sličnosti krzna sa krznom divljeg glodara Činčile, koji živi u Južnoj Americi u divljem stanju. Osim skupocjenog krzna meso činčile kunića je ukusno, a i dosta ga ima. Činčila kunić dosiže težinu od 6 kg.

Uglavnom radi mesa i krzna treba odgajati kuniće velikih rasa i jednobojnog krzna. Šareno krzno nije podesno za trgovinu a i teško se jednolično bojadiše.

Angorskih kunića ima isto tako više rasa ali naši kunićari neka se ograniče samo na dve rase i to: Francuski angora kunić, koji ima nešto grublju i kraću vunu. Do 7 cm. Tu vunu potražuju francuske predionice i zahtjevaju da se vuna čupa. Engleski angora kunić, koji ima jako nježnu i mekanu vunu a dostiže duljinu od 20 cm. Takovu vunu potražuju i prerađuju engleske predionice i

zahtjevaju da se vuna makazama šiša i u pramenove slaže. Angoraca ima raznih boja ali radi praktičnosti preporučujem gojiti samo bijele angorce.

Nastamba

Kod gajenja kunića glavno i prvo je pitanje nastamba. Kavezi za kuniće treba da su smješteni u jednoj prostoriji, kojoj su tri strane dobro izgrađene, tako da u prostoriji nema nikakove promaje i da ne prokisava. Četvrta strana treba da se može sasvim preko dana otvoriti i da je okrenuta istoku. Čist zrak i dosta svijetla - to je zdravlje! Promaja, vlaga, pljesan, jak vjetar i velika vrućina te sunčana žega jako smeta kunićima a pogotovo angorcima. Jaka zima nije štetna kunićima. Šta više pospješuje jaču izgradnju dobrog krzna i vune. Samo je tada potrebna i jača (zrnata) hrana kunićima. Jako je štetna nagla promjena temperature. Za to ako poslije toplog vremena naglo nastupi hladnoća, treba i četvrtu stranu nastanbe zatvarati ili bar kukuruzovinom zakloniti.

Kavezi

Glavnu brigu treba posvetiti odgajivač izgradnji kaveza za kuniće. I sa malim troškom može se

urediti dobar kavez. Ipak svako škrtarenje kod izgradnje kaveza osvećuje se odgajivaču na mnogo raznih načina. U loše izgrađen kavez mogu se uvući razne štetočine, kao štakori, lasice i sl. i uništiti mladunce, okužiti kavez, onečistiti hranu.

Od čega bilo izgrađen kavez treba svaki čas opravke i uvijek se pokazuju razni nedostatci, koji su štetni. Za to treba kavez izgraditi od dobrog materijala i sa svim udobnostima za kuniće. U kavezu je sav život kunića. Neka je dakle udoban, čvrst i praktičan.

Svaki kunić iznad 5 mjeseci neka je smješten sam u zaseban kavez. Za ženke, koje legu, veličina kaveza neka je barem 1 kubični metar. Mužjacima može biti nešto manji.

U kavezima za ženke mora biti pregrađeno odjeljenje za leženje. Odjeljenje za leženje mora biti tako uređeno da se leglo može uvijek pregledati, čisto držati i da se ženka može u njemu slobodno kretati, pogotovo prilikom leženja.

Za građenje kaveza najpodesniji su sanduci monopola duhana, u koje se pakuje duhan i cigarete.

Sanduk treba udesiti ovako: Daske sa prednje i postrane strane sanduka treba skinuti i na rub kaveza prikovati radi učvršćivanja sanduka u svaki ćošak jednu letvu, na mjesto dasaka na prednjoj

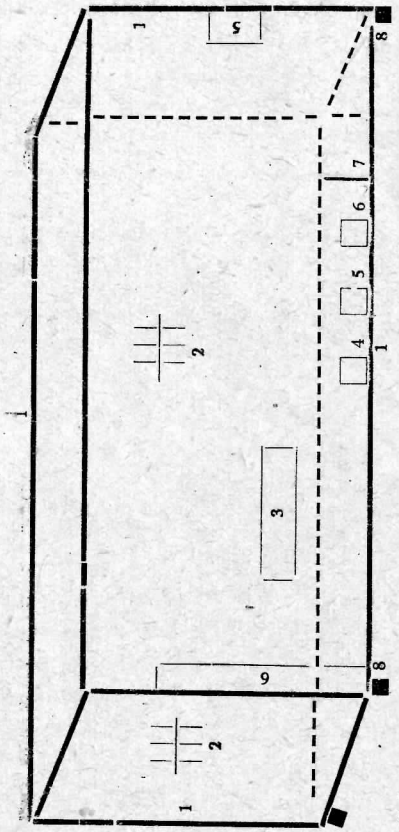

1) letve za pojačanje kaveza, 2) žica na kavezu, 3) jasle, 4) posuda za vodu i hranu, 5) vrata na desnoj strani kaveza, 6) odjeljenje za leglo, 7) žica za mokraću, 8) noge kaveza (mogu se podmetnuti 2—3 cigle).

strani (a može i na postranoj lijevoj) treba staviti pletenu žicu sa okcima tako sitnima da ne mogu prolaziti pacovi i lasice da pokolju mlade. Na prednjoj strani treba pričvrstiti i jaslice za sijeno

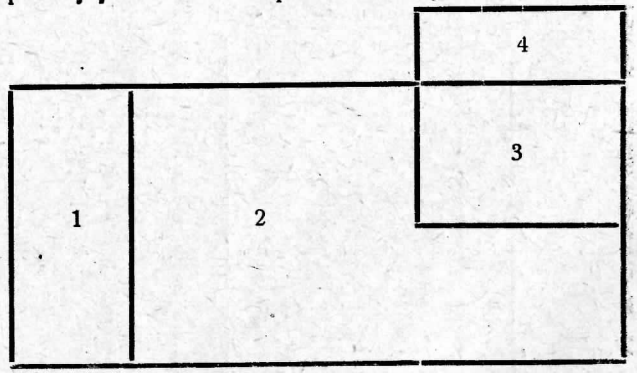

patos kaveza

1) patos odjelenja za leglo, 2) ostali dio patosa, 3) patos sa žicom za mokraću, 4) kosa odvodna daska za mokraću ispod žice.

i travu. Isto tako kod prednje strane treba postaviti posude za vodu, zrnatu hranu i sječku. Najpodesnije su zemljane posude ali nešto teže da ih kunići ne mogu izvrnuti. Ima za to i posebnih posuda, no u nuždi su dobri i oni tanjurići što se stavljaju pod cvjetne lonce (saksije). *Nikako ne valja hranu stavljati na patos kaveza*, jer se tako hrana zagadi, kvari a i kavez onečisti.

Na desnoj postranoj strani treba pričvrstiti vrata, koja se mogu dobro i sigurno zatvoriti. Stražnju stranu kaveza treba tako urediti da se kavez može temeljito čistiti i sve izmetine iz njega odstraniti. *Uređenje patosa isto je tako važno.*

Dvije trećine patosa neka je od daske. Ta daska neka je samo nešto koso položena prama stražnjoj i desnoj strani kaveza. Jedna trećina (u desnom ćošku) patosa neka je od gušće pletene cink žice da može kroz nju mokraća otjecati.

Kunići su sami po sebi jako čiste životinje, koje same drže red u svojoj nastanbi. Kunići nikada ne razbacuju izmetine po svem kavezu već ih uvijek ostavljaju u jednom kutu gdje i mokre. Tako će se kunići sami od sebe navići da mokre i ostavljaju izmetine na odvodnoj pletenoj žici, koja koso leži u desnom ćošku. Ispod te žice treba pričvrstiti komad cink lima sa malim odvodnim kanalom, koji će sezati podalje od kaveza. Tud će otjecati mokraća da ne bi padala u donji kavez.

Kavez mora biti uvijek čist. Iz njeg, poslije svakog hranjenja, treba odstraniti sve ostatke hrane. Posude za vodu i hranu moraju se oprati prije svakog hranjenja i samo u čiste posude smije se nova hrana stavljati. Na taj način neće nikada ući zaraza i bolest u kunićnjak.

Nada sve je važno bar svaki mjesec jedan put svaki kavez dobro dezinfikovati. Zimi može i ređe a ljeti što češće tim bolje. Dezinfekcija se vrši najjednostavnije, najbrže i najjeftinije ovako:

Iz kaveza se preseli kunić u rezervni kavez. Kad se glavni kavez od razne nečisti očisti ili ako je i čist ispraši, uzme se rastvor hipermangana 1% u vodi. Toj smjesi doda se 3% kreča. Sva se ta masa dobro izmješa i salije u prskalicu, kojom se prskaju vinove loze. Prskalicom se isprska sav kavez iz nutra i s polja, pusti da se osuši i tada vrati kunić u svoj kavez. Tako se postupa sa svima kavezima redom. Tako isprskati treba i svu nastanbu i nogare kaveza.

Ishrana

Kunići jedu svu biljnu hranu u sirovom i suhom stanju, koju jedu kopitari i preživači.

Tko štedi sa hranom, može kunićima davati i sve kuhinjske odpatke raznog zelenja. No to mora biti zdravo (ne trulo!), čisto izabrano, oprano i od vode ocijeđeno. Tako se kunićima može davati lišće od kupusa, kelja karfijola, mrkve, peršina. Zatim keleraba, mrkva, cvekla i t. d. Krumpir i njegove guline (ljuske) mogu se isto davati ali to

samo prekuhano. U krumpiru svježem a osobito u klicama i ljusci ima otrova, koji se zove solanim. Taj solanin štetan je po zdravlje kunića (pa i drugih životinja) ali se kuhanjem sasvim izgubi. Ljeti list čičoke u zimi gomolj osobito je dobra hrana.

List šećerne i stočne repe ne treba davati, jer je pun vode i od njega kunići dobiju proliv. List suncokreta dobar je. Dobro je kunićima davati lišće bagrema bukve i sl. na grančicama. Takve se grane mogu i sušiti sa mladim lišćem (do mjeseca jula), za zimu spremati i u zimi kunićima davati.

Za zimu, kad nema zelene hrane treba spremiti korjen šećerne ili stočne repe, čičoku, mrkvu i sl.

U glavnom kuniće treba hraniti svim vrstama trava i djetelina u suhom i svježem stanju.

Kod hranjenja djetelinom (i kupusnim listom) treba paziti da djetelina nije mokra i ne davati previše, da se životinje ne nadmu. Od naduva životinje uginu.

Važno i nužno je davati kunićima radi izgradnje vune i krzna zrnjevlje žita. U prvom redu dolazi zob (ovas) a za tim ječam i pšenica. Kukuruz krupno mljeven treba davati samo kada se kunići goje za klanje.

Najviše vitamina ima u ljusci žitarica, zato treba davati kunićima posije (mekinje, trice). To radi izgradnje vune i krzna.

Kod angoraca treba paziti da u sijenu i djetelini nema čička i drugog bilja sa kukicama, koje se kači za vunu, u nju uvlače pa tako vunu mrse i grudaju.

Angorce hraniti najbolje je ovako:

Suho sijeno, grahoricu ili djetelinu treba na sječkaru što sitnije isječkati, spremiti u sanduke i čuvati na suhom mjestu. Pred svako hranjenje treba uzeti samo toliko koliko je za jedan obrok dosta. Tome dodati odgovarajuću količinu posija, grubog brašna od neke žitarice, sječkane repe ili kuhanog krumpira. Radi izgradnje kosti dobro je dodati koštanog (ribjeg) brašna. To sve dobro izmješati i olako pokvasiti vodom. Obrok neka bude samo toliki koliko ga kunić može kod jednog hranjenja potrošiti. Sječka ljeti ukiseljena a zimi smrznuta silno je štetna po organe za probavu.

U opšte hrane kunićima treba davati samo toliko, koliko mogu od jednom pojesti. Čim kod kunića ostane nešto hrane u posudi, treba kod drugog hranjenja obrok smanjiti za toliko, koliko je prije ostalo.

Treba imati stalnu mjeru, kojom se hrana daje. Kad kunić jede neka jede. Kad je sit on će mirovati a ostatak hrane odstraniti. To sve treba činiti radi reda i čistoće a i radi zdravlja i štednje.

Dobro je kunićima davati i radi zabave (njima) i radi glodanja (oštrenja zubi, kunić je glodar) svježe grane voća i raznog drveća, koje se i onako odsjeca sa krošanja radi razređivanja. To se može činiti u svako doba godine osobito zimi. Oglodane grane treba odstraniti.

Kunići vole i misirače (buče, tikve, dubleke). I tim ih se može hraniti kuhajući i mješajući u sječku a i sirovim. Hraniti kuniće treba za duljih dana tri puta dnevno, a zimi dva puta dnevno. U veče treba davati nešto više hrane, jer je kunić noćna životinja.

Svježe vode (ili mlijeka) treba da ima uvijek u kavezu.

Spremanje hrane

Praktičan će odgajivač u najpodesnije vrijeme pribaviti svu potrebnu hranu za svoje kuniće za čitavu sezonu. To jest onda kada je berba dotične hrane. Tada ima najbolji izbor i kontrolu.

Sijeno nikada nesmije se nabavljati sa vlažnih i podvodnih livada, jer će kunići dobiti metilj.

Repu, krumpir, čičoku i sl. treba za zimu dobro spremiti u podrum ili trap da se ne smrzne. Smrznuta hrana jako je štetna kunićima.

Svaki komadić preostalog hljeba od svojih obroka, treba odgajivač na peći osušiti i na suhome mjestu ostavljati (u nekoj vreći) i nakvašeno u sječki dodavati.

Pazi! Vrijedna djeca od 10-12 god. kadra su preko ljeta od zabave i uz igru bez ikakvog troška nakupiti i osušiti hrane za kuniće za čitavu zimu.

To treba provesti kao vaspitno sredstvo za mladež a treba paziti da tim radom sebi, ne čine štetu drugima.

Kod nabavke posija (trica, mekinja) treba osobito paziti da to ne budu one, koje se očišćavaju sa podova u mlinovima, jer osim toga što su bezvrijedne, kupujemo za naš novac otrov našim kunićima.

Čičoka. Jako važna je za ishranu kunića (a i drugih životinja) čičoka. Od čičoke ženke imaju dosta mlijeka. Ljeti, list od čičoke a zimi gomolj treba stalno davat kunićima.

Čičoka je jako podesna za to da ju može svaki odgajivač sam uzgojiti. Može se posaditi gdje bilo u kutu bašte ili gradine. Kad je jednom posađena, ne treba je više ni saditi, jer će nove bilj-

ke drugog proljeća nići iz žilica i preostalih gomolja. Samo čičoku treba svako proljeće nađubriti i okopati. Ako je čičoka pregusto niknula, treba ju razređivati i biljke davati kunićima, ako je nikla normalno treba ljeti pola lišća sa stabljike skidati i davati kunićima a drugu polovinu ostavljati na stabljiki. Ovdje ću napomeniti i ovo: Mnogi odgojivači čupaju travu i drugo sa korjenom i polažu tako pred kuniće. To ne valja! Sa čupanjem trave sa korjenom vadi se i zemlja i unosi se u kavez. Tako se kavez zagadi a i razni insekti i bakcili unose, koji mogu imati štetni utjecaj po zdravlje kunića. Travu treba žeti ili kositi.

Pazi! I u ljetnje doba treba imati uvijek zalihe suhe hrane razne vrste. Može nastati dulja suša ili dugotrajne kiše. Čim ćeš hraniti svoje kuniće ako zalihe nemaš.?

Prostirka

Najbolje je pod kuniće ništa ne prostirati pa ni zimi. Kada se već prostire, najbolje je za to zobena slama ali bez klasja. Klasove treba odsjeći da se ne kače za vunu i da ju ne mrse. Jedino pred leženje, kad ženka izgrađuje gnijezdo, treba staviti u kavez nešto slame od koje će ženka iz-

graditi gnijezdo i ispuniti sa vunom, očupavši ju sa vlastitog tijela.

Kunići kao pomoćni radnici

Kad nađete zrelu misiraču (dulek, bundevu, buču) sa tvrdom i debelom korom, prerežite ju obazrivo i tačno preko polovine i stavite ju kunićima da jedu. Kunići će sve meso iz misirače do čista pojesti a kora će ostati čista. Tako ste dobili dve posude, u koje možete spremati razno sjemenje, trice, jaja i dr.

Naravno da se ne smije jednom kuniću ostaviti sva polovina misirače da ju svu pojede već naizmjence davati nekolicini kunića.

Isto tako ako vam treba štapića za kolenje cvijeća, treba lijepo izrezane svježe štapiće stavljati u kavez kunićima, koji će ih čisto oglodati. Vi ih samo još krhotinama stakla izglačajte i imate lijepe štapiće za uporabu.

Parenje

Sa 7 mjeseci ženka kunića sposobna je za oplodnju. Za to kuniće treba već od 6 mjeseci odjeliti muške od ženskih. No ipak je bolje sa parenjem pričekati još koji mjesec da mlade ženke što bolje ojačaju i da dadu bolji porod.

Prema tome treba pariti ženke od 9 mjeseci sa mužjacima od 1 godine starosti.

Kad odgajivač želi pustiti ženku na oplodnju treba ju polako (da ju ne plaši) prenijeti u mužjakov kavez. Ako je ženka voljna za parenje, sam akt biva obavljen za nekoliko minuta. Poslije akta mužjak kao omamljen sruši se na patos i ostane tako ležati nekoliko sekunda. To je znak da je akt izvršen. Tada treba ženku vratiti odmah u njen kavez. Za svaki slučaj treba isti dan ili najkasnije drugi dan u jutro obaviti još jedno pokusno parenje.

Ako ženka nije spremna za parenje i ne pušta mužjaka, treba za dva dana parenje ponoviti i tako ponavljati dok se parenje ne izvrši. Parenju treba odgajivač prisustvovati kako bi bio siguran da je obavljeno.

Pazi! Nikad ne pari oca sa kćeri, sina s majkom, brata sa sestrom i u opšte izbjegavaj parenje u krvnom srodstvu. Tim se podmladak degeneriše i podvržen je bolestima. Izmjenom krvi dobivaju se sve jači i ljepši primjerci.

Poslije izvršenog parenja zabilježi na listu dotične ženke u knjizi o kunićima datum parenja, s kojim je mužjakom parena i izračunaj datum kada će se leći pa i to zabilježiti.

Dan pred to kada će ženka leći, počne ona skupljati slamu i praviti gnijezdo, pred samo leženje načupa još dosta dlake sa svoga trbuha i ispuniti tim gnijezdo.

Ženku koja će leći treba ostaviti potpuno na miru. Kad je leženje svršeno i kad majka napusti gnijezdo radi hrane, odgajivač treba pregledati gnijezdo, mladunce prebrojiti. Ako ima mrtvih ili sa manom izbaciti i opet u knjizi o kunićima na listu dotične ženke zabilježiti datum leženja i broj mladunaca.

Gnijezdo treba i kasnije svaki dan pregledati i u njemu potreban red učiniti. Neke mlade majke razbacaju mladunce po kavezu i neće ih hraniti. U tom slučaju treba mladunce, koji su živi skupiti i staviti u gnijezdo. Kad majku počne suvišak mlijeka peći, sama će otići mladuncima i početi ih hraniti. Za vrijema dojenja majku treba obilnije hraniti, osobito sa zobi i čičokom ili zelenom drugom hranom.

Ženka nosi 28-30 dana a mladi treba da sisaju bar 6 nedelja.

Mladunci kada se izlegu slijepi su i bez dlake. Poslije 7 dana već im izraste dlaku a za 10 dana progledaju. Od 3 nedelje već počinju sami jesti. Za to ipak neka sisaju bar 6 nedelja. Neki odgajivači daju sisati 8 nedelja pa i dulje.

Poslije odbijanja mladunce treba obilježiti i svakome dati list u knjizi o kunićima sa brojem i bilješkama.

Još je ovdje važno znati koliko treba ostaviti mladunaca majci poslije leženja da odhrani.

Ženka izleže i do 12 mladunaca, ali bi jako oslabila, a i mladunci bi bili kržljavi i slabi kada bi ih sve odgajivač ostavio da ih majka hrani.

Majci treba ostaviti najviše šest mladunaca da ih hrani. Ostale treba ili pobacati (naravno najslabije) ili podmetnuti pod drugu ženku, koja je u isto vrijeme legla, a ima manje mladunaca.

Neki odgajivači jednostavno pobacaju suvišak mladunaca, neki u isto vrijeme sparuju više ženki pa kada se polegu, razdijele kod onih, koji imaju suviše mladunaca onima, koje imaju manje no što bi mogle ishraniti. Neki opet uz ženke plemenitih pasmina, drže i ženke običnih pasmina, sparuju ih istog dana, pa od običnih ženki mladunce pobacaju i pod njihove majke podmeću mladunce plemenitih pasmina. Dva posljednja načina treba usvojiti.

Pazi! Poslije odbijanja mladunaca izmorenu majku ne treba odmah ponovo sparivati. Ostavi ju bar 3 — 4 nedjelje da se oporavi i ojača za hranjenje novog podmladka.

Postupak s mladuncima

Svaki razborit odgajivač nastojaće da mu kunićnjak, odnosno kunići u njemu budu snažni. To će postići ako mladunce ostavi duže uz majku da sisaju - dakle bar 6 nedjelja. Ipak, ako ih majka odbije ili ako ih sam odijeli od majke recimo od 5 nedjelja, neka ih nauči piti kravlje mlijeko. Mlijeko je za svako mladunče najbolja hrana. Uz to se mladuncima treba davati zobi.

Kad se mladunci odbiju, mogu do 5 mjeseci njih više biti zajedno u istom kavezu ili prostoriji veličine prema broju mladunaca.

Dobra, osobito mliječna hrana ili u mlijeku kvašena zob, ječam ili pšenica, pospješiće ojačanje i porast mladunaca.

Kuniće je najbolje prodavati i kupovati od 3 mjeseca starosti. U to dakle vrijeme treba mladunce podijeliti u tri klase. I to na: 1. rasplodne kuniće za ostavu sebi, 2. rasplodne kuniće za prodaju i 3. slabije primjerke oba spola za tov i klanje.

Vođenje knjiga i oznake kunića

Svaki odgajivač ako neće da u svom kunićarstvu dođe u ćor sokak, mora osim računskih knjiga (o izdacima i primicima), voditi i glavnu individualnu knjigu o svojim kunićima.

U idividualnu knjigu kunića, ima biti ubilježen svaki kunić.

Isto tako svaki kunić mora imati na uhu tetoviranjem ubilježen svoj broj. S tim brojem ima se slagati broj lista u glavnoj knjizi. Svaki kunić ima u glavnoj knjizi svoj list, na kojem listu ima biti ubilježen broj kunića, koji mu je na uhu. Dalje ima biti ubilježen datum kad se kunić izlegao i svi drugi događaji sa kunićem i opažanja o njemu.

Osobito treba kod ženki biti zabilježeno osim datuma oplodnje i leženja te broja izleženih mladunaca i kako je odgojila mladunce. Na primjer: „leže mnogo, odhranjenje slabo, dobra ili vrlo dobra dojkinja, razbacuje mladunce."

Bilježiti treba kod svih i datum šišanja i koliko je, te kakve vune, pojedini primjerak dao i naznačiti. „Daje dosta vune, daje malo vune, vuna dobra, vuna slaba i sl."

Kod rasplodnjaka „dobar rasplodnjak."

Oznake na kuniću treba stavljati ovako:

Na lijevo uho stavlja bilješke odgajivač, a na desno stavlja bilješke udruženje, kome odgajivač pripada.

Oznake se stavlja tetoviranjem, a tetovira se naročito za to udešenom mašinom, a može se i ovako: Sastavi tri šivaće igle u jednakoj visini i

sveži ih koncem. Zamači igle vršcima u tuš i izbockaj u unutrašnjem dijelu uha potrebne bilješke. To ostaje trajno.

Bilježi se ovo: Broj kunića na pr. 321., mjesec kad je kunić izležen, na pr. 5 i godina koje je izležen, na pr. 1942. bilježi se samo broj 2. Dakle: 321. i ispod toga 5-2.

Postupak s vunom

Angorci se odgajaju u glavnom radi dobijanja vune Zato se vuni treba posvetiti najveća pažnja.

Na velikim svjetskim tržištima kupuje se i traži:

1) Fina i duga vuna engleskih rasa, koju kupuju engleske predionice i

2) Grublja i kraća vuna francuskih rasa, koju kupuju francuske predionice.

Engleske predionice dijele vunu na četiri klase i imaju ove zahtjeve:

1) klasa „Super" vuna treba da je 7—10 cm duga
2) I. klasa vune treba da je 5—7 cm duga
3) II. klase vuna treba da je 3—5 cm duga
4) III. klasa vune mješana i filc.

Vuna klase „Super" mora biti besprikorno čista i bijela, a šišana u pramenove i tako se slaže. Prva i druga klasa mora isto tako biti besprikorno bijela i čista samo ne mora biti šišana u pramenove. Treće klase vuna ne zahtjeva se da mora biti apsolutno čista i bijela, ali se i plaća slabo.

Ošišana vuna slaže se odmah u posebne koverte i kutije. Posebne kutije od kartona treba da su 40 cm duljine, 20 cm širine i 20 cm visine.

Koverta se napravi prema veličini kutije od pergament papira i u kutije stavi. Na dno koverte stavi se kesica od platna napunjena sa naftalinom radi moljaca, da se ne zalegu i ne štete vunu.

Naftalin se meće u platnene kesice, jer direktan doticaj naftalina sa vunom, čini da vuna požuti.

Koverta od pergament papira ovako skrojena i isavijana, stavi se u kutiju. Kad se vuna striže, pramenovi vune polažu se redom u kutiju i na pergament, na kojem je vrećica sa naftalinom.

Tako se složi 1 kg vune. Sad se opet po vuni stavi vrećica sa naftalinom i koverat se zatvori, a kutiju poklopcem pokrije. Na kutiju se napiše vrsta i klasa vune i njena čista težina. Za manje količine vune prave se manje koverte i manje kutije.

Sve ostale klase vune stavljaju se u iste takve koverte i kutije i napiše se klasa i čista težina.

Za francuske predionice dijeli se vuna samo na dvije klase i vuna se sa kunića čupa i to svaka dva mjeseca.

I. klasa duljina vune 4 do 6 cm

II. klasa duljina vune ispod 4 cm.

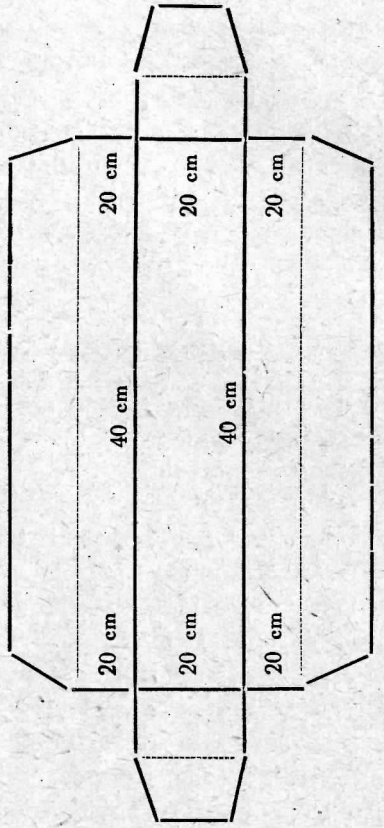

Kovert za vunu načini se ovako:

Obe klase moraju biti apsolutno bijele i čiste. Slaganje po pramenovima ne zahtijeva se, ali se zahtijeva uredno slaganje. Lošiju vunu francuske predionice ne primaju.

Danas je tolika privatna potražnja angorske vune kod nas, da se ne može ni zadovoljiti i plaća se tako dobro, da nije ni potrebno tražiti pijacu za našu vunu. Ipak i za naše potrošače treba vunu dijeliti na klase, ukusno pakovati i solidno prodavati.

Postupak pri šišanju vune

Angorce treba šišati svaka tri mjeseca. Iz humanih razloga nisam za čupanje vune. Tim više što se to kod nas i ne zahtjeva.

Angorce treba između šišanja češljati posebnim češljem od ocijeli, a vunu koja pri tom ispada spremati u posebnu kutiju.

Vuna bi inače sa kunića ispadala, jer se kunići linjaju u proljeće i u jesen.

Šišanje treba udesiti pred linjanje, jer je bolja i urednija vuna šišana, nego olinjana.

Šišati treba i ženku neposredno pred sparivanje. Kad se želi obaviti šišanje angorca, treba ga dobro očešljati i očetkati. Od potiljka do repa treba vunu češljem razdijeliti po sredini na desnu i lijevu stranu. Šišanje treba početi od vrata, pa preći na grudi, a onda redom skidati pramenove od hrpta redom prema stegnima i trbuhu. Ženkama koje će se leći ne treba šišati vunu sa trbuha, jer im ta vuna treba za pravljenje gnijezda.

Za vrijeme šišanja treba kunića postaviti na podesan stol, na koji se položi daska dužine kunića, pa se daska sa kunićem prema potrebi okreće kako zahtijeva šišanje.

Pazi! Pri šišanju treba nastojati da se makazama ne ide istim tragom dva ili više puta. Tim se vuna kratko reže i takva se vuna ne može upresti, već iz žica ispada, kvari kvalitet sve vune i jako obara cijenu.

Iz odjevnih predmeta, predenih iz takove vune, ispadaju te kratke dlake i čine pakost onome ko oblači te predmete. (Ulaze dlake u oči i nos.)

U račun ide odgajivaču da pri šišanju dobro pazi. Do vještine šišanja stoji, kako će se ošišana vuna klasirati. Što je više „Super" i I. klase, tim je dvostruko veći dobitak u cijeni vune.

Pri šišanju treba da su pri ruci kutije svih klasa vune i odmah vunu metati u kutiju odgovarajuće klase. Jedan angorac godišnje kod četiri šišanja daje 300 do 400 gr. vune.

Prvih 5 godina daje angorac najviše vune. Za to ga toliko treba i držati. Iza toga utoviti i klati.

Kožica angorca dobro odgojenog može se kao krzno dobro unovčiti.

Angorce radi dobijanja krzna najbolje je klati zimi. Tada je krzno najbolje, jer dlaka ne ispada. To vrijedi i za kuniće drugih rasa.

Što bolja ishrana, bolje je i krzno i ukusnije meso.

Postupak sa kožom (krznom)

Kad želimo kunića klati, treba to da biva onda kada se dlaka ne linja. Od kunića kojem se dlaka linja, krzno nema nikakve vrijednosti, jer vremenom sva dlaka ispadne. Najbolje je krzno svake životinje pa i kunića zimi. Druge klase je u punom ljetu, kada je dlaka opet čvrsto uz kožu vezana. Potpuno loše je krzno u proljeće i jesen za vrijeme linjanja.

Klanje kunića, a prema tome i tovljenje treba udesiti tako, da se to vrši kada je krzno najbolje dakle zimi. Kada se želi kunića klati, treba ga najprije onesvjestiti. To se vrši ovako: Lijevom rukom uhvati se kunića za oba uha i drži čvrsto. U desnoj ruci drži se čvrst štap kraći i podeblji. Njim se snažno udari kunića ispod uha po šiji. To se obavlja na nekoj dasci i glava drži malo na više. Od tog udarca kunić se onesvjesti. Tada se uzme već za to pripravljen oštri nož i njim prerežu žile i tetive na vratu i pazi se da se krzno ne zaprlja krvlju. Glava se objesi na niže i

čvrsto drži da kunić njom ne vrca, a tijelo se drži položeno na dasci.

Oguliti kožu sa kunića treba tako, kao što se to radi i kod običnog zeca. Koža sa kunića jako se lako snima i nož ne treba upotrebljavati. Paziti se treba da se koža ne ošteti i ne razreže, jer tim jako pada vrijednost kože.

Skinutu kožu treba odmah razapeti na neku dasku tako da ne bude nigđe navorana, no ne valja ju ni previše rastegnuti. Krzno neka je okrenuto dasci, a unutrašnja koža napolje. Koža neka je ekserčićima na jednake razdaljine prikucana po rubovima.

Dasku sa kožom treba postaviti na promajito mjesto. Ne uz peć ili na jako sunce! Postavi tako da do kože ne može doći mačka ili pas da ju ošteti.

Prema načinu i kakvoći snimanja i sušenja krzna ovisi i njegova prodajna cijena.

Odgajivač može i sam učiniti krzno (uštaviti). To se čini ovako: Unutrašnju stranu kože treba nekoliko puta namazati zasićenim rastvorom stipse.

Svaki put ostaviti poslije mazanja da postoji 1 sat, da se rastvor stipse u kožu upije. Tako se čini 4—5 puta. Kod posljednjeg mazanja ne ostavlja se koža da se suši, već se po njoj namaže

glicerin i koža dulje vrijeme trlja i gnječi da bude što mekša. Mora se olako, ali ipak dobro rastezati preko naslona stolice da se koža ne stisne a omekša. Tim je učinjanje kože gotovo. Ako je koža kad se osuši još gruba, treba ju još glicecerinom namazati i trljati.

Kastriranje kunića

Kunići mužjaci, ako ih je više zajedno, rado se tuku i grizu pa time štete krzno i vunu, a mogu si zadati i ozbiljne povrede. Ako se mužjaci kastriraju, nisu više ratoborni. Može se više njih zajedno držati, što olakšava rad i smanjuje troškove.

Važno je to da je kod kastriranih kunića krzno ljepše, vuna gušća i nježnija, a meso ukusnije. Uz to se brže i bolje tove, kad se počnu za klanje prihranjivati.

Dobro je dakle one kuniće, koje ne kanimo ostavljati za rasplodnjake i prodaju, kastrirati.

Kastriranje se vrši ovako:

Jedna osoba drži kunića jednom rukom za prednju i stražnju lijevu nogu, a drugom rukom za prednju i stražnju desnu nogu. Držati treba čvrsto i tako da je trbuh životinje okrenut na gore.

Druga osoba drži u pripremi čiste, oštre i dezinficirane makaze u desnoj ruci. Lijevom rukom podigne na više i malo naprijed jedan jajnik. Makazama se jajnik proreže, palcem i kažiprstom lijeve ruke jaje iz jajnika istisne i makazama u desnoj ruci, prerežu se žile i jajovodnik. Tako se učini i sa drugim jajetom. Tim je operacija za 3 minute izvršena. Rane ne treba ničim mazati, jer su makaze, a i ruke čiste.

Neki jaja podvezuju čvrstim svilenim koncem, no kod toga životinja dulje vremena trpi bolove dok se jaja usljed prestanka kolanja krvi ne osuše i ne odpadnu. I kod drugog načina operacije jedna osoba drži na isti način noge, a druga vrši operaciju.

Prerađivanje kunećeg mesa za jelo

Kod nas je još jako slabo uveden jelovnik sa kunećim mesom. Mnogi govore čak da im se meso gadi, jer da se kunići pare sa štakorima (pacovima). Ta tvrdnja je apsurdna, jer je to po prirodi i fiziološki nemoguće. Sasvim je druge rase kunić, a druge štakor. Veće je srodnosti puran i kokoška obična, a i druga perad. Sve to živi godinama u istom dvorištu i prostorijama i nikad se nije između tih životinja dogodilo parenje. Od kuda da to bude baš između kunića i štakora?

Ako štakor i dođe u kavez kunića, to je zato što kavez kunića nije dobro uređen, a došao je jedino sa namjerom da se najede zrnevlja žita kojeg ima u kavezu.

Kemijskim ispitivanjem utvrđeno je da meso od kunića ima nešto više hranjivosti i kalorija od telećeg i pilećeg, a da je nešto lakše svarljivo. Za bolesnike i rekonvalescente dakle jako podesno.

Oni koji jedu meso od kunića, tvrde da je ukusno. Znamo da su Francuzi osobito veliki gurmani,

a kod njih se meso od kunića služi u prvim hotelima i priređuje u najotmenijim kuhinjama.

Sve čini uobraženje i navika. Potreba i glad su najbolji kuhari. Što sve nisu ljudi jeli za vrijeme ovoga strašnoga rata, a sada da zaziru od ukusnog mesa čiste životinje - kunića.

Na ovom bi mjestu mogao na dugo i široko pisati o priređivanju mesa od kunića. Ima kuharskih knjiga, koji o tom na stotinama stranica govore. Sve je to blef, a svodi se na jedno.

Ja želim da čitatelju skratim posao, a razjasnim u pet riječi stvar i dadem najbolji savjet. To je ovaj: Priređujte meso od kunića na sve načine, na koje priređujete teleće i pileće meso, pa će te zadovoljiti i najvećeg gurmana.

Meso zaklanih kunića ne treba dugo ispirati, jer mirisa nikakvog nema, a stajanjem u vodi gubi na teku i snazi.

Bolesti

Kao i sve druge životinje i kunići podliježu raznim bolestima a najviše zaraznim.

Bez mnogo uvijanja reći ću odmah da je većina tih bolesti neizliječiva i smrtonosna.

U literaturi o kunićima imao sam prilike pročitati dosta članaka o raznim bolestima. Na dugačko i široko priča se tu o svakoj bolesti redom a svršava se opis svake bolesti ovim riječima: „Bolest je neizliječiva, životinja konačno ugine."

Tako i jeste, za to ja i neću s tim zamarati i zavaravati čitatelja već ću u kratko reći ovo:

Kunići u glavnom podliježu zaraznim bolestima, koje prouzrokuju razni sitni bacili i gljivice, koje se razvijaju u pokvarenoj hrani, u izmetinama i mokraći kunića. ***To treba odstranjivati*** i bolest se nema gdje razvijati.

Bolesti dolaze još od slabe ishrane, preteranog leženja, koje slabi organizam ženke.

Snažna životinja odoljeva i zarazi, jer ima dovoljno bijelih krvnih zrnaca, koja uništavaju sama od sebe bacile.

Važnije je odgajivaču da bolest spriječi nego da ju liječi. To neka je prvo pravilo!

Ako se životinje hrane zdravom hranom, ako su kavezi čisti i dezinfikovani, ako se hrana daje u čistim posudama, ako se životinje ne pretjerano ali dobro hrane i ako radi pretjeranog leženja ne oslabe - biće snažne, odoljevaće bolestima i zaraze neće biti.

Pazi! Svaki odgajivač osim glavne nastanbe treba imati za svoje bolesne kuniće ***zasebno odjeljenje*** i ***podalje*** od glavne nastanbe, spremna bar dva kaveza. U te kaveze treba iz glavne nastanbe odmah odvojiti oboljelu životinju i uputiti ***drugu*** osobu da ju timari a ne da to čini ona osoba, koja timari i ostale zdrave životinje, jer se zaraza najlakše raznosi ako jedna te ista osoba barata sa bolesnim i zdravim životinjama.

U slučajevima bolesti treba spasavati ono što se dade spasiti i spriječavati daljnja oboljenja. Za to je najbolje oboljelu životinju ***odmah zaklati***, iskoristiti krzno i vunu a meso potrošiti. Utrobu treba dobro zakopati i preliti krečom. Nikako utrobu bolesnih životinja ne valja davati psima i mačkama da je jedu i razvlače. Tim se bacili samo razmnožaju i šire.

Čim oboljela životinja dulje živi, na njoj se zarazne klice i bacili većma množe i tim nastaje veća mogućnost nove zaraze. Bolje je jednu životinju žrtvovati nego zaraziti sav kunićnjak.

Pazi i na to da svog rasplodnjaka daješ na oplodnju samo u zdrav kunićnjak i u svoj da primaš rasplodnjaka samo iz zdravog kunićnjaka.

Kod kupovanja novih kunića, ne stavljaj ih odmah u zajedničku nastanbu nego drži nekoliko dana u zasebnim kavezima dok se ne uvjeriš da su potpuno zdravi. (Karantin)

Najobićnije su bolesti kunića ove:

Coccidiosa. To je bolest zarazna, kojoj su uzročnici vrlo sitna, prostim okom nevidljiva bića. Napada najprije mladunce a poslije i odrasle.

Oboljele životinje naježe se, trbuh im nabrekne, disanje je teško i ubrzano. Životinje dobiju proljev i curi im iz nosa sivkasta i ljepljiva slina.

To je bolest neizlječiva i smrtonosna. Bacili coccidija se nalaze u izmetinama u ogromnoj količini. Teško se uništavaju. Za to je najbolje izmetine do čista pokupiti i spaliti.

Septicenija ili pastereloza. I kod te bolesti uzročnici su sitni bacili, koji prodiru u krv i zaraze sve tijelo. Bolest traje i po 1-2 mjeseca ali joj nema lijeka, svaki napor je uzaludan. Za to je

najbolje oboljelu životinju odmah zaklati. Bolest se pojavi nenadano, razvija se naglo. Znaci su: ubrzano disanje i visoka temperatura. Životinje naglo mršave i slabe.

Slinavac. Javlja se većim dijelom kod mladunaca. Iz nosa se cijedi (i usta) bistre i pjenušave sline, koje smrde. Životinja prestaje jesti i kunja. Sline okvase njušku, vrat i prsa. Dlaka odpadne i na koži se pojavi zapaljenje i kraste. Konačno životinja ugine. Lijeka nema.

Šuga u ušima. Tu bolest uzrokuju sitne uši zvane šugavci, koji se nastane u ušnoj školjci kunića i tu zabadaju svoja rilca u kožu i sišu sokove. Ubadanjem rilca ostavljaju neku jedku materiju, koja izgriza kožu i meso i prouzrokuje svrab.

Oboljeli kunići stresaju glavom, prebacuju uši i češu se nogama po ušima. Bolest počinje u samoj školjci a kasnije se raširi po čitavom uhu.

Šuga se liječi ovako: Rastvor kreolina 5% u običnom zejtinu. Dobro se izmješa i na štapić namota vata (pamuk), zamoči u kreolin štapić i namaže zaražena mjesta. Drugi dan se čistom vatom očiste zaražena mjesta i ponovo namažu rastvorom kreolina.

Dobro je novokupljenim kunićima za svaki slučaj namazati ušne školjke rastvorom kreolina.

Šuga po svem tijelu. Uzročnici ove bolesti su sitne životinjice, koje se razlikuju od šuge u ušima što se uvlače u kožu i tijelo. Tu buše rovove, legu jaja i legu se. Na tijelu se javljaju bubuljice, zatim kraste i kore. Od te bolesti može se zaraziti i čovjek. Bolest počinje na glavi.

Bolest je izliječiva. Za lijek se treba obratiti veterinaru.

Metiljavost. Kunići mogu dobiti metilj isto kao i ovce i drugi preživači. Metilj je crv plosnatog oblika zelenkaste boje. On se razvija na jetrima životinje u razne oblike larvi. Iz tijela životinje izlaze sa izmetinama i razvijaju se dalje na podvodnim livadama u pužiće.

Od metilja životinje postepeno mršave, pred kraj se pojavi vodena bolest i životinje uginu.

Metiljavost je lako izlječiva. Liječi se distolom, koji se dade životinji progutati jednom u maloj količini.

Kad se koji kunić zakolje pa se na jetri nađe metilj, treba dati pregledati veterinaru po jednu izmetinu svakoga kunića i on će lako ustanoviti, koji kunić ima metilj.

Kunići dobiju metilj ako jedu sijeno ili travu sa podvodnih livada. Za to treba paziti da se sijeno sa takovih livada ne nabavlja.

Polna bolest ili spirohekoza. Ta bolest nastaje ako se krv zarazi klicama, koje su slične sifilisu kod ljudi. Na ljude ne prelazi. Životinja se zarazi obično pri oplodnji. Od zaraženja do izbijanja bolesti prođe 2-3 mjeseca.

Bolest se najprije izražava na polnim organima, koji nabubre i ospu se čirevima. Kasnije se gnojni čirevi raširе oko očiju usta a i svud redom.

Liječenje bolesti treba prepustiti veterinaru. Najbolje je životinju ubiti i zakopati.

Bobičavost. Kunići koji žive van kaveza, te hodaju i pasu travu tamo gdje psi ostavljaju svoje izmetine, mogu dobiti bobičavost. Isto tako i oni koji se hrane travom ma gdje pobranom.

Bolest je rijetka, ali treba paziti. Pozna se po tome što kod bolesnog kunića, ako se zakolje možemo naći bobice na maramici i povrh crijeva. Tako bolesnog kunića, ne treba dati ni psima da jedu, jer se bolest time samo više širi. Bobičavost je - pantljičara, dosadna i opasna bolest i za ljude.

Liječenje treba prepustiti veterinaru.

Zadrugarstvo

Ako se i jedan posao može uspješno razvijati bez zadrugarstva, to kunićarstvo svakako ne može.

Nada sve je važno i nužno da odgajivač kunića za isti posao zadobije u svom mjestu i najbližoj okolini bar još nekoliko osoba, koje bi se bavile kunićarstvom i da sa njima osnuje zadrugu, a ta zadruga da stupi u savez zadruga.

To je nužno osobito zbog zamjenjivanja pojedinih primjeraka rasplodnjaka, radi narudžbe osobitih primjeraka rasplodnjaka, koji su jednog odgajivača preskupi. Zatim radi izrade kaveza, zajedničke prerade vune i prodaje krzna i vune.

Zadrugarstvo je temelj u svakom napredku pa i u kunićarstvu.

Važne napomene

Radi boljeg i češćeg pregleda, iako je to napomenuto u knjizi, iznosim ovdje važne napomene.

1. Stupi u udruženje kunićara
2. Vodi računsku i matičnu knjigu o svojim kunićima
3. Obilježi brojem svakog svog kunića
4. Ne pari nikada kunića u rodstvu
5. Čistoća i dezinfekcija nastanbe, temelj je zdravlja
6. Pazi kakovu hranu nabavljaš
7. Rosna i mokra hrana je štetna
8. Kupuj samo najbolje primjerke, a nikad ne ispod 3 mj. starosti
9. Preko pet godina ne drži angorca
10. Svaki rasplodni primjerak drži u zasebnom kavezu
11. Kunića hvataj i drži samo za kožu na leđima iza uha
12. Sa životinjama blago postupaj
13. U parenju ne preteruj

14. Angorce češljaj i šišaj redovno
15. Razgoni vrabce, koji se kupe oko kunićnjaka, jer oni prenose bolesti

---

TISKARA
OKR. PROP-ODJELA NF-a
SL. BROD